

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben: háshoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

A válság elodázva.

A minisztertanács szolidáris állásfoglalása a bankbizottság multkori határozatával szemben kétségkívül tisztázta a helyzetet és elhárította a válság kitörését, de csak egyelőre. A kormány energikusan hangoztatja, hogy nem fogad el utasítást a bankbizottságtól s nem engedi annak jelentését a parlamentben tárgyalatni addig, míg az osztrák kormányval a kartetbank ügyében a tárgyalások végét nem érnek. Ezzel egyelőre, esetleg néhány hétre is el van odázva a válság, de nincs elhárítva.

Az első kritikus nap hétfőn lesz, a mikor a függetlenségi párt ülését tartja. Ha ezen Justhék kerekednek felül, akkor felesleges tovább is várni a kormányval a bankbizottság újabb határozatára vagy az osztrák kormányval folytatott tárgyalások eredményére, illetve előre látható eredménytelenségére.

Vagy feloszlatja a parlamentet s megpróbál többséget teremteni, — de ez csak akkor lehetséges, ha Kossuth tovább is szolidáris marad társaival — vagy megadja magát sorsának.

Mi jön aztán utána? Ki tudná megmondani?!

Függetlenségi párt nem lesz. Erre csak akkor kerülhetne a sor, ha a párt lemondana programjáról és letenné nevét. Ezt pedig nem lehet feltételezni.

Igy azután nincs más lehetőség, mint hogy jönnék a órabontok, hívják Lukács

Lászlónak, Fejérvárynak vagy Khuen-Hédervárynak.

A tetejébe pedig nyakunkon a külpolitikai bonyodalom.

Ilyen kilátások között elképzelhetetlen, mekkora felelősség nyugszik a függetlenségi párt vezéreinek vállán!

Ujabb tudósítások a válságról a következők:

Még mielőtt a bécsi szakreferensek lejárnák amugy is meddő tanácskozásukat s még mielőtt a bankbizottság újabb határozatot hozna: a kormány erőteljes lépést tesz a fuzió megvalósításához. Még pedig, mint a 67 esek köréből felvetik a sikernek nem csekély reményével. Ha fuzió után sikerül többséget szervezni a bankkérdésnek, a szerződések lejártáig való felfüggesztéséig, ugy e kormány némi személyi változással helyén marad. Programot készít azzal a király elé járul s ha a fuzióra hajlik a király, ebben megegyeztek, ugy kész a kormányzó többség s benne a rekonstruált kabinet. Apponyi nélkül. Így mondják. Mert Justh hívei Apponyi grófra neheztelnek.

A sajtó nagy része ma már sokkal nyugodtabban szemléli az eseményeket.

A minisztertanács tegnap hozott határozatáról s a politikai helyzetről ma tesz jelentést a felségnek Zichy Aladár gróf miniszter, a ki délelőtt 11 órakor kihallgatásra jelentkezik.

Valószínű, hogy a függetlenségi párt hétfőn tartandó értekezletére a kormány meglepetést szánt, eléjük állítván a »vagy-vagy« ot. A mi azt jelenti, hogy a bankügy miatt az or-

szág békejét megzavarni nem engedik. Ha a párt mégis merev álláspontot foglalna a kérdésben, felidézük az új választást s a nemzetet szólítják döntésre. A tegnapi minisztertanácsban különben is hangoztatták egyes miniszterek, hogy a fuzió legegyszerűbb eszköze új választás elrendelése volna s mert a kabinetben erre nagy a hajlandóság, Zichy Aladár gróf kéri fogja a tervhez az uralkodó jóváhagyását.

Lapunk parlamenti tudósítója jelenti: A helyzet komolyságát a legjobban jellemzi az a kommuniké, melyet a kormány a tegnapi miniszteri tanácskozásról kiadott. A kormány szükségesnek tartotta, hogy álláspontját Justhékkel és Holloékkal szemben pontosan körvonalozza és nyilvánosságra hozza azokat a feltételeket, a melyekhez további hivatalban maradását köti.

A kormány tehát végre felvetette a kabinetkérdést, a mivel egyuttal az életét is meghosszabbította,

Egy előkelő alkotmánypárti képviselőtől hallottuk a következőket:

Tegnap a minisztertanács után az alkotmánypártban megjelent Andrassy Gyula gróf belügyminiszter, a ki azt mondotta, hogy ő és Zichy Aladár gróf azzal az elhatározással mentek a minisztertanácsra, hogy lemondanak. Minthogy azonban Kossuth ismét szolidárisnak jelentette ki magát az egész kabinettel és mint-hogy ugy a belügyi, mint a külügyi helyzet szükségessé teszi, hogy a jelenlegi kormány még néhány hétig helyén maradjon, az alkotmánypárti és néppárti miniszterek engedtek Wekerle rábeszélésének és lemondásukat nem jelentették be.

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Ujabb tíz év után . . .

Irtá: Silvester Frey.

I.

Már a levélboríték is elárulta, hogy valami családi eseményről van szó. Még pedig hála Isten örvendetéséről, mert nem volt fekete szegélye.

Kivettem a levelet a borítékból s elolvastam:

— Breitinger egészségügyi tanácsos barátaival s ismerőseivel tudatja, hogy egyetlen leánya, Léna, jegyet váltott Aloisius Carisius ural.

A Breitinger-családdal olyan szívélyes és jó baráti viszonyban voltam, hogy érdeklődésem a legnagyobb mérvben fel volt kelve. Egy ideig meg éppen azt hittem, hogy Léna sógoromné leendő. Körte s legidősebb bátyám között a barátnál sokkal bensőbb viszony látszott felszárjadan. De egyszerre, mintha növekedésében valami különös dolog megakadályozta volna! Okát a mai napig sem tudtam kitalálni.

Miután nem laktam Berlinben, szerencsekívánataimat csak levélileg adhattam át. Ez a levél különben oly szívélyes volt, amilyen a köztünk fennálló bizalmas viszonyból fogva

egyáltalán csak lehetett. A lakodalomra azonban — irtam — okvetlenül el fogok jönni.

Be is váltottam szavamat.

Sohse fogom elfelejteni azt az örömet, melyet megjelenésem okozott. Az egészségügyi tanácsosné — impulzív természeténél fogva — tárt karokkal haladt elém. Aztán megragadta kezemet s a jelenlévők sorai között végigvezetett.

Az első üdvözlések s bemutatások végét érvén, azzal a kérdéssel fordult hozzám:

— Nos, — milyennek találja?

— Carisius urat gondolja, ugyebár?

— Ó! . . . nézzen csak rá! . . . nem

égbekiáltó hünye, hogy Léna hozzá ment feleségül? Az én virágzó, szép, bájos leányom, hozzáláncolva az ilyen nyomorék alakhoz! Ennyire egyenlőtlen pár az egész földkerekségben nincs több!

Néhány odavetett szóval, melynek tarthatatlanságát különben magam is éreztem, ez állítást megcáfolni igyekeztem. Léna édes anyja azonban csak fejét rázta. És igaza volt. Ilyen szálnalmas vőlegényt világéletemben nem láttam még. De hát hogy is nézett ki! Kicsi, vézna. Se mellé, se háta. És mellette Lénának királyi alakja, melyet a mai nap menyasszonyi díszé még fokozottabb mérvben kiemelt.

Miután vacsora alatt az örömanya mellé

kerültem, alkalmam nyílt, hogy Carisius urat közvetlen közelből szemügyre vehessem.

Egyre csak evett s dacára jó étvágyának, valóban szálnalmasnak látszott. Eleinte azt hittem, hogy lakó arcszine eltűnik, mihelyt néhány pohár bort iszik. De megmaradt. És épp ugy megmaradt a hangulata, mely sehogysem állott összhangban a nappal s annak ihletével. Valószínűleg hurutban szenvedhetett, mert egyre köhécselni volt kénytelen. S bár derekasan falatozott, egyre gyomorfájásról panaszkodott.

Asztalbontás után néhány szót váltottunk.

— Olyan rosszul vagyok! — jajgatott.

— Nem is hiszi, milyen rosszul érzem magamat!

A tanácsosné valamelyik sarokba vonzolt.

Sirt. — Vigyázzon csak, — mondta zokogva — meglássa, szegény Léna nemsokára megint nálam lesz, de özvegy gyanánt.

II.

Léna szerencsésebben, boldogabban élt urával, mint ahogy azt általában véve gondolták. De hát persze, hogy boldog volt-e — ki tudná azt megállapítani? Épp oly kevésbé, mint azt, hogy miért ígerte magát oda ennek az árnyék-embernek feleségül.

Mindig azt hiszem, rezignációból tette azért, mert azok az álmok, miket valamikor táplált valósággra nem válhattak. A kétségbeesés ily pillanataiban szívesen nyulunk az olyan kéz

Annyi bizonyos, hogy a kormány kommunikéje főleg Justh ellen irányul. A kommuniké ugyanis azt mondja, hogy a kormány nem enged magának utasításokat adni. Már pedig Justh nemcsak ezt akarta, hanem egyszerűen parancsolgatni akart a miniszteriumnak.

Sok függ attól, hogy Kossuth a függetlenségi párt hétfői értekezletén mit tud elérni. Ha a pártot maga köré tudja gyűjteni, úgy a kormány még élhet egy ideig, ha azonban Justhék fognak győzni, akkor a kormány Kossuthal együtt már a jövő hét kedden kényszerül majd lemondani.

Ugron Gábor a helyzetről ekként nyilatkozott:

A tegnapi kommunikéből azt olvashatjuk, hogy a kormány pakkol. Elmegy. Ez bizonyos. Hogy mi és ki következik utána, nem tudom. Jöhet s talán jön is Lukács László.

Parlamenti körökben tényként állítják, hogy Zichy Aladár gróf a kormány lemondását vitte magával Bécsbe.

Volt még a hallgatóságnak más kérdése is Ugronhoz.

— Mi lesz hétfőn? — kérdezték.

— Teljes kijózanodás és diadal! — mondta Ugron. A kormány helyzetére ugyan közönyös már a dolog, de azért mégis ki fog derülni, hogy itt mindössze negyven ember hepciáskodásáról van szó. S ezek meg lesznek számolva!

— Negyszer negyven is van! szolt közbe egy függetlenségi képviselő.

— Ezt azonban már Rakovszky István sem türte szó nélkül.

— Láttam már ilyen listát — mondta kárörömmel — s ismerem a bátor, elszánt negyvennyolcas hősokeket. Láttam őket a minisztercsináláskor Bécsben. Az egyik olyan biztosra ment, hogy azután hoppon maradt, persze most hangos ellenzéki vezér. De mit beszéljek még róluk . . .

Ugron még tett hozzá valamit:

— Én Kossuth közkatonájának szegődtem be, az is akarok maradni!

után, mely a vízbefulladás veszélyétől megszabadít. És véletlenül éppen Carisiusé volt az a kéz, mely feléje ki volt nyújtva.

Száraz, csontos amellettt egyenlőtle ujjú kéz volt.

Nem emlékszem, ki kockáztatta valamikor azt az állítást, hogy azok az emberek, kik huzamosabb időn keresztül egymás mellett élni kényszerülnek, mindegyre jobban hasonlítanak egymáshoz. Nemcsak természetükre és szokásaikra nézve, hanem külsejüket illetőleg is.

A Carisius-házaspárnál is bebizonyosodott ez — de csak annyiból, hogy az asszony egyre jobban hasonlított az urához. Kétségtelenül a férj volt tehát az erősebb; az erősebb, dacára szerbeöltő, nyomoruságos alakjának. Nemcsak, hogy az asszony hódító külseje mindinkább elenyészett, műveltségi foka is hanyatlott s Carisius nyárspolgári természetéhez hasonult.

Valamikor, édesanyja vezetése mellett a művészet magaslatán haladott. A többi között sohasem felejttem el azt a napot, midőn Bach halhatatlan Máté passiójában énekét hallgathattam. Most Lena férje kíséretében a katonai hangversenyeket hallgatta és teljesen meg volt elégedve velük.

Mi sem csodálatosabb az asszony áthasonlásánál, mikor szeret, vagy mikor — lemond.

Pedig Carisius ur odahaza egyáltalán nem

Az első összetűzés.

A tegnapi képviselőházi ülés után Justh Gyula előtt szóvá tették, hogy a balpárti képviselők követelni fogják a bankbizottsági előadói jelentés napirendre tűzését. A balpárt eme kijelentésére Justh a következőket mondta: — Akkor mi is követni fogjuk.

Justh szavára Batthyány Tivadar gróf felháborodva válaszolt és tiltakozott az ellen.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, március 5.

Elnök Justh Gyula.

A mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása után elnök jeleni, hogy Csanak János debreczeni képviselő megválasztása után a 30 nap eltelte, a választás ellen panasz nem érkezett, Csanak Jánost végleg igazolt képviselőnek jeleni ki.

Éber Antal előadó bemutatja a zárszámadási bizottság jelentését, kéri a napirendre való tűzését.

A jelentést kinyomatják és szét fogják osztani.

Harmadszori olvasásnál a kereseti adóról szóló törvényjavaslatot elfogadják.

Következik

a vállalatok kereseti adójáról

szóló javaslat tárgyalása.

Dániel Pál: A vicinális vasutak kérdésért tartja fontosnak. Ezekre kér könnyítést, amit a miniszterelnök jóindulatára biz. A javaslatot elfogadják.

Polónyi Géza elfogadja a javaslatot.

Wekerle Sándor miniszterelnök válaszol az elhangzottakra. Polónyinak azt az állítását cáfolja, hogy az üzleti vállalatok a javaslat intézkedései folytán kedvezőtlenebb helyzetbe jutnak. A javaslat elfogadását kéri.

A címet elfogadja a Ház.

Az első szakasznál Lányi Mór kifogásokkal él. A külföldi biztosító társaságok fokozottabb megadóztatását kívánja.

Wekerle Sándor miniszterelnök a szakasz intézkedését helyesnek tartja és változatlan elfogadását kéri.

A Ház a szakaszt változatlanul fogadja el. A 7. § hoz Roics Milán és Surmin György horvátul beszélnek.

volt valami szeretetreméltó. Mindenben gáncoskodott. A leves ma el volt szóva, holnap sótalan. A burnótszelencének meghatározott helyén kellett állnia. És ha még az 6 pénze lett volna, amelylyel a háztartást vezették! De mindenben felsült, bármibe kapott is bele. Utoljára is Léna hozománya kamatjaiból éltek. Lena éppen 10 évvel anyja halála után szintén elhalt. Mindkettőjük temetésénél ott voltam. S mindkét alkalommal, alighogy az utolsó hantot sirjukra dobták. Carisius megszólalt:

— Olyan rosszul vagyok! . . . haza kell mennem valamit enni!

Minél öregebbek vagyunk, annál gyorsabban repülnek az évek. Szétpuffanak. Megpukkadnak, mint a szappanbuborék.

Carisius urat nem láttam többé. Sohse rokonszenveztem vele. Amig Leona élt, néhány napján mégis csak láttam; azóta azonban minden kapocs szétszakadt közöttünk.

Nyáron Tübingiában voltam, a Freidrichroda melletti Georgentalban. Hegyek és fenyvesek közé szorulva. Egymagamban sétáltam egy izben imigyen. Egy finom lelkületű nő éppen az imént játszott a Schubertnek Soirée de Vienne-jét és Raff-nak meséjét. Ohajomra ráadásul még Beethoven holdvilág szonátáját. S most a néma erdei uton, szokásom szerint a hallott dalok utóhatásában kéjelegtem.

Az ut kanyarodott — nevemen szólítanak.

A 10. §-hoz hasonlóképen Roics Milán ajánl módosítást, amelyet azonban a Ház elvet, ugyanily sorsra jut Surmin György indítványa.

Wekerle Sándor miniszterelnök visszautasítja Surmin György kifejezéseit.

A tizenhetedik § ig a legtöbb szakasz teljesen változatlanul fogadtatik el.

A 17. szakasznál Éber Antal kifogásokkal él. Lásár Pál szövegbeli módosítást ajánl. Wekerle Sándor miniszterelnök rövid felszólalása után a Ház a szakaszt Éber Antal módosításával fogadja el.

Tizennyolcadik szakasz.

Éber Antal, Lányi Mór és Lásár Pál ajánlanak módosítást.

Wekerle Sándor miniszterelnök Lányi Mór indítványával nem rokonszenvez. A második ponthoz ajánlott szövegbeli módosítást kéri elfogadni, a szakasz többi pontjait pedig változatlanul elfogadni.

A tizennyolcadik szakaszt a Ház nem fogadja el változatlanul. A második pontot Wekerle miniszterelnök módosításával, az utolsó pontot Éber Antal kiigazításával fogadja el.

A tizenkilencedik szakaszról.

Lányi Mór. A szakaszt ebben az alakjában nem lehet meghagyni. A szövegben a százalék kiigazítását kívánja már a méltányosság kedvéért is. Módosítási indítványt nyújt be.

Polónyi Géza nem járul Lányi Mór indítványához.

Nagy Ferenc szövegbeli módosítást ajánl. Kéri, hogy a szövegben az »önsegélyző« szó töröltessék s csak a »szövetkezet« szót hagyja meg a Ház.

10 perc szünet után.

Wekerle Sándor miniszterelnök Lányi Mór indítványához hozzájárul, a szakaszt Lányi indítványával fogadja el a Ház.

Huszedik szakasz.

Baross János két rendbeli módosítást is nyújt be.

A szövetkezetek érdekében szólal fel. Azt kívánja, hogy a törvény előtt legyenek egyenlők, mert nem igazságos dolog az, hogy az üzleteket 5—10 százalékkal, a szövetkezeteket pedig kétszer annyival sújtják. Sokan nincsenek a tisztában, hogy a szövetkezetek milyen célokat szolgálnak. A szövetkezeteknek szociális céljaik is vannak. A szövetkezeteket nem szabad elnyomni. Reméli, hogy határozati javas-

Két számaron túlve, egy nő s egy férfi jött velem szembe. Az utóbbi Carisius volt, aki mikor meglátott, örömben majdnem lebukott a szamaráról.

A mióta utoljára láttam, még ráncosabb, még összeaszottabb lett. Bőre igazán pergamentzerűvé vált. Minden holtnak látszott rajta, éppen csak a szemei villogtak, mint valami bagolyé.

A második számaron ülő nő délceg, viruló s nagyon kedves arcvonású nő volt.

— A feleségem — mondta s bemutatott.

— Ah! hát újra megnősült!

Mikor tovább haladtunk, egész pontosan elmondta ujjab nőülésének határnapját. Eppen tíz év előtt történt. A szegény Lenát nemrég temették csak el.

— A feleségem s magam is nagyon örülünk — mondta — ha még egy darabon együtt folytathatnók utunkat. De haza kell sietnem, hogy egyek valamit. Olyan rosszul vagyok!

S a szamarak tovább álltak . . . ismét magamra maradtam.

Mindjárt utána száraz köhögést hallottam . . . szárazat, károgót, hosszadalmasat . . . Nagyon jól emlékeztem erre a köhögésre. Eppen így köhögött Aloisius Carisius, mikor a szép Léna mellett ült.

Harminc évvel ezelőtt . . .

Hogy is tartja a példaszó? — Aki soká köhög soká is él.

latát, amelyet a szövetkezetek érdekében a Ház elé terjeszt, elfogadják. (Helyeslés.)

Sándor Pál: Nem is akart felszólalni, de Baross János szavait nem hagyhatja szó nélkül.

Jánoky Madocsány Gyula és Szentkirályi Zoltán tiltakoznak Sándor Pál azon vádjai ellen, hogy a katolikus papság önzésből pártolja a szövetkezeteket.

Wekerle miniszterelnök hozzászól a szakaszhoz és Baross indítványát fogadja el.

A Ház a szakaszt Baross indítványával módosítva fogadja el.

A 21 szakasznál Holló szólal fel.

Az ülés 2 órakor véget ért.

Fetser püspök zsarolói és rágalmozói.

Csaknem egy esztendővel ezelőtt olyan váddal léptek fel Fetser Antal felszentelt püspök ellen, amelyet míg egyrészt feltétlenül kizár az ő mindenkitől ismert fedhetetlen, az egész egyházmegyének mintaképül szolgáló papi és egyéni jelleme és szenny nélküli tiszta élete, másrészt ez a vád, ha hitelre talál, tönkre teszi szepőlten hírnevét s megfosztja őt a méltón élvezett közbecsüléstől.

Fetser püspöknek volt bátorsága tiszta öntudattal, felemelt homlokkal szembe állani a szörnyű váddal és annak következményeivel. Nem félt a nyilvánosság elé vinni a dolgot. Anyagi helyzete módot nyújtott volna neki arra, hogy elhallgattassa vádlóit s kikerülje a botrányt. De tiszta öntudata és törhetetlen jelleme nem engedte erre az utra lépni, mely tagadhatatlanul kényelmesebb lett volna, de amely csak a gyávák vagy legalább is gyenge jellemek utja.

Inkább tűrte, hogy némelyek szemében esetleg a gyanúnak legyen egy ideig kitéve, de sem a botránytól, sem a zsarolástól nem ijedt meg, ő maga kívánta, hogy teljes nyilvánosság előtt tárgyalják a dolgot még a csütörtöki tárgyalásra és nem ő, hanem rágalmozói kérték a zárt ülést.

A bíróság már a multkorai polgári pernél mint teljesen alaptalanul elutasította a keresetet, tegnap pedig teljes rehabilitációt nyújtott neki azzal, hogy elítélte zsarolóit és rágalmozóit.

Ez az utja az egyenes jellemnek, jutalma pedig polgártársainak még fokozottabb becslése és ragaszkodása.

Amilyen tündöklő példa az ő élete, olyan felemelő példát nyújtott most és az egyenes, férfias, törhetetlen jellemnek e ritka cselekedetével.

A tárgyalásról a következő tudósítás számol be:

A Pázmány Mária és özv. Pázmány Lajosné ellen zsarolás és rágalmozás címen Fetser Antal f. püspök feljelentése folytán a kir. ügyészség által indított bűnyűben tegnap volt a főtárgyalás II-ik napja.

A tárgyalást Csulyok Béla kir. törvényszéki bíró vezette, szavazóbírák voltak Vámosy Mihály és Kenes Sándor. A királyi tisztet dr. Szolnok Jenő töltötte be. A magánpanaszost dr. Géher Lambert képviselte. A vádlottak részére dr. Fráter Pál és Meer Béla voltak hivatalból védőkül kirendelve.

Míg a csütörtöki napi tárgyalás a vádlottak kérelme folytán zárt, a pénteki napi nyilvános volt.

A vádbeszéd.

Dr. Szolnok Jenő ügyész az adatok alapján vádat emelt vádlottak ellen, mivel ezek, hogy jogtalan vagyoni hasznot nyerjenek, segínyt kapjanak többrendbeli levéllel zaklatták, fenyegették, sőt gyermektartási perrel beperelték

Fetser püspököt; és másodrendű vádlott ezenfelül többek előtt meg is rágalmozta; ezek alkalmasak lettek volna arra, hogy ennek a közmegegyezésnek s egyházi fegyelmi büntetésnek tegyék ki a püspököt.

Vádlottak tagadták bűnösségüket s nem ismerték be.

A bizonyító eljárás a büntetőörvényszék előtt is lefolytatott. Ennek célja volt megállapítani, hogy ők irták-e a szóban levő leveleket s ők bízták-e meg dr. Rozvány ügyvédet Fetser püspökkel szemben az eljárással és a gyermektartás iránti per megindításával, mely perben az állított, hogy Pázmány Mária gyermekének a püspök volna az apja.

A bizonyítási eljárás során a kihallgatott 24 tanu vallomásából meg volt állapítható, hogy Pázmány Mária nem volt bejáratos a püspök házába, amint azt állította, ott soha nem ebédelt a püspökkel s ezek szüleivel, tőle ajándékokat nem kapott, ekként a vádlottak összes állításai valótlannak bizonyultak; — sértett püspök állításai pedig teljes beigazolást nyertek.

Hogy a leveleket közösen irták vádlottak, azt ők maguk is beismerték s így tettestársak. Sőt a segélykérvények írását rendszerint gyakorolták. Hadady Dánielné tanuvallomása szerint vádlottak mulattak is a felett, ha egyik-másik jószívú ember megszánván őket, kérvényük kapcsán segínyt küldött.

Mi volt céljuk a püspökhöz irt levelekkel? Megfélemlítés, erkölcsi fenyegetés. Hogy valóban ez volt, elég a levelek hangjára utalnom. Az elsőben segínyt kérnek, a másodikban már célozgatnak bizonyos bizalmasságra, a harmadikban már ígéretre hivatkoznak, a negyedikben kérik, hogy rendezze az ügyet, mert kényes a dolog s így tovább, a kilencedikben már felhívja az anya, hogy teljesítse apai kötelességét és mert a születendő kérde, hogy ki a gyermek apja, írja meg, hogy mit tegyenek. Majd gyermektartási pert indítanak, számítván, — hogy a nyilvánosságtól megfélemlítve — fizetni fog.

E per alkalmas lett volna arra, hogy a püspököt közmegegyezésnek tegye ki mint közjogi és magas egyházi állásban levő egyént, s ezenfelül egyházi büntetés alá is vonják a trienti zsinat XXV. ülésének 14-ik canonja alapján, mely a bizonyítási eljárás során teljes egészében felolvasttatott.

A zsarolási kísérlet, mint a jogtalan vagyoni szerzés módja hivatalból üldözendő cselekmény s arra nézve a Büntetőörvénykönyv 350 § teljes szigorát kérem vádlottakkal szemben alkalmazni s ezen felül II-odrendű vádlottat a rágalmozásban is bűnösnek kérem kimondani, mivel oly valótlán dolgokat beszélt el többek előtt, mely a közmegegyezést és egyházi törvények büntetését vonták volna maguk után.

Súlyosító körülménynek kérem betudni a sértett közjogi és egyházi magas állását, továbbá vádlottak tervszerűségét, melylyel oly hosszú időn át üzték machinációjukat.

Védbeszédek.

Fráter Pál védő azzal kezdte beszédét, hogy sokszor állott már a védőasztal mellett, de ily nehéz helyzetben még nem volt, hogy minden morális és jogi támasz nélkül legyen s védjen egy asszonyt, ki anyagi javakat keresett egy tedhetlen emberrel szemben. Fetser püspök állott elő a váddal, hogy e nő zsarolni akarta. A Fetser püspök iránti tisztelet és szeretet nyomasztólag hat az eláró factorokra, de hogy ha kételyem lett volna vádlottal követelésének jogosságáról, mint egyénnek el kellene fogadnom a püspök vallomását in foro interno, mert ő maga eskü alatt vallotta, hogy nem volt vádlottal viszonya s ez állítását 24 tanu vallomása valószínűvé tette.

A levelekben azonban fenyegetést nem tudok felismerni, bár morális fenyegetést, mint egy exaltált női léleknek kitöréseit, látok benne, ugyanis olyan időből származnak azok, midőn vádlott „áldott” állapotban volt, s keresnie kellett apát születendő gyermekének. Ez az állapot rejtély, s oly felelősséggel nem tartoz-

nak, mint rendes körülmények között. Apa keresés természetes dolog, de az nem, hogy egy főpapot keresett ilyenül, azért ha bűnös is, nem tudom ezt oly súlyosan beszámítani, mert a gyermektartási per nem zsarolás, az ily perekben 80 százaléknál rendszeren tagad az alperes. Presszió lehet, de nem olyan lépés, mely a büntetendő tényálladékot foglalja magában.

Kívánom magam is Fetser püspök oiy rehabilitációját, aminőt csak a büntető ítélet megadhat, de erre neki szüksége nincs, s a túl magas büntetést kérni nem is lehet. Enyhítő körülményül kérem betudni, védettemnél az anyai felügyelet teljes hiányát, mert így az anyát illeti elsősorban a felelősség.

Védettem viselkedése arra mutat, hogy józan esze nincs, mert az a viselkedés, hogy a 24 tanu ellenkező vallomásaival s Fetser püspök eskü alatti állításával szemben mindvégig makacsul megmaradjanak állításaiknál, az vagy óriásian meghibbant, vagy óriásian kiművelt észtehetségre vall.

Meer Béla védő még csak egy két körülményre kívánt reflektálni. Közösen a pert azért tették folyamatba, mert a leány kiskoru, továbbá az anya leánya előadásának befolyása alatt tette ezt, tehát felelősségre e miatt nem vonható. A fenyegetés sem volt olyan nagymérvű. Enyhítő körülményül azt a nagy nyomort kéri betudni, amibe voltak vádlottak.

Ítélet.

A bírák tanácskozásra visszavonulván ezután az ítéletet hirdette ki Csulyok Béla törvényszéki bíró. Mely szerint a nagyváradi kir. törvényszék

Pázmány Mária I-ső rendű vádlottat és özv. Pázmány Lajosné II-od rendű vádlottat, mint tettes társakat bűnösnek mondja ki zsarolás vétség kíséretében.

Ezenfelül II-od rendű vádlott özv. Pázmány Lajosné még bűnösnek mondja ki rágalmozás vétségében is.

Elsőrendű vádlottat 3 havi fogságra ítéli, II-od rendű vádlottat pedig összbüntetésként 6 havi fogságra mint főbüntetésre s 20 kor. mellékbüntetésre, mely összeg behajthatatlanság esetén további 2 napi fogsággal lesz helyettesíthető.

Az előzetes letartóztatás által kitöltött időből semmi sem vették kitöltöttnek.

Kötelezi vádlottakat az eljárási s tartási költségek megfizetésére is és pedig az eljárási költségekben egyetemlegesen, az eltartásában egyénekenként.

Az ítélet jogerőre emelkedés után a járásbíróshoz rendeltetik átküldetni.

Indokolás:

A kir. törvényszék bizonyítottanak tartja, hogy együttesen, szövetkezve közösen jártak el.

A közös működést abban látja, hogy Fetser püspökhöz leveleket intéztek, melyeket hol I-ső rendű vádlott irt, hol II-od rendű vádlott fogalmazott és I-ső rendű vádlott leírta, hol pedig egyetértően állapították meg a szöveget.

Ezekből megállapított, hogy vádlottak célja anyagi haszonlesés volt. Hogy ennek milyen címet adtak, könyöradomány, segély, gyermektartás: az nem lényeges az ügy elbírálásánál, mert a zsarolás megállapításához nem az szükséges, hogy jogtalan legyen az alap, hanem hogy egy követelés érvényesítésére jogtalan eszköz használtassék.

A bíróság úgy látja, hogy jogtalan eszközt használtak, mert tényként megállapítja a bíróság, hogy Pázmány Mária házasságon kívül teherbe ejtetett és vádlottak ezt együttesen használták ki arra, hogy anyagi haszonhoz jussanak. 10 levelet irtak, kezdetben céloznak az apára, később fokozottabban, határozottabban említik fel, hogy a gyerek apja Fetser püspök, nem elégsznek meg ezzel, egyre jobban kör-

vonalazzák a célt, hogy mit akarnak ezzel elérni, majd kéri, hogy e kérdést rendezze, mert kényessé vált az ügy, s hogy mi ez midőn e levél házasságon kívüli gyermekkel hozatik kapcsolatba s egy főpaphoz van intézve a levél; nem szorul bővebb magyarázatra. A VII ik levélben kéri, hogy ne kessék, mert a nyomor leírhatatlan, tehát sürgeti, a IX ikben már így ír, hogy teljesítse apai kötelességét, a háziaszszony a gyerek apját kérdezi, mit tegyen, hogy baj ne legyen.

Megállapítatik, hogy fenyegetés használta-tott. A fenyegetés, a zsarolás eszköze nincs formulázva, hogy milyen legyen, általános fogalmak szerint bírálható meg. Az szükséges hozzá, hogy olyan lelki állapotba hozza az illetőt, melynek hatása alatt cselekszik. A morális kényszer, fenyegetést megállapítja a törvényszék, annál is inkább, mert figyelemmel kell lenni a főpap személyére, mert a fenyegetés nem egyforma hatású.

Annak, kinek a botránytól jobban kell félni, kisebb fenyegetés is elegendő, hogy a félelmet előidézze.

Célt nem értek, tehát csak kísérlet állapított meg, de mindent megtettek, hogy céljukat elérjék.

Nem vették be zsarolási kísérletnek, hogy gyermektartási pert is tettek folyamatba, mert polgári pernek, csak magánjogi hatása lehet. Különbösen is vádlottak elutasítottak keresetükkel.

II od rendű vádlott nem elégedett meg a levelek írásával, hanem elbeszélte azt többeknek mintegy dicsekedve a gyermek születésekor, hogy a gyermek apja Fetszer püspök. Olyan tényt állított, mely ha való: egyházi hatósága előtt fegyelmi eljárásra alapul szolgál; valóság esetén közmegejtésnek teszi ki, minden esetben az erkölcstelen életű egyén megvetésre méltó, annál inkább egy főpap, ki a morál öre. *A rágalmozás össze ismerveit bizonyítottának vette a törvényszék.*

Enyhítő körülmény elsőrendű vádlottnál büntetlen előléte, s hogy jogtalan haszon elérésére a nyomor vitte, anyja szellemi vezetése alatt állott s az ő befolyása volt hatással rá.

Súlyosbító, hogy cselekedetének előkészítésénél, végrehajtásánál tervszerűleg jártak el, s a végrehajtásnál makacsság állapított meg.

Súlyosbító körülmény volt, hogy a főpappal szemben botrány előidézésére igen alkalmas anyag lett volna.

II-od rendű vádlottnál enyhítő körülmény büntetlen előléte, nyomora, súlyosbító mint az elsőrendű vádlottnál s hogy az ő tevékenysége fokozottab volt a tervezésnél s végrehajtásnál.

Tekintettel voltak II-od rendű vádlottnál, hogy kétféle vádcselekmény volt anyagi bűnhalmazban.

Felelősség.

Az ügyész felelősséget sulyosbításért, s az indokoló résznél az ellen, hogy a gyermektartási per indítás nem képezi a zsarolás ismerveinek megállapítását és hogy a nyomor enyhítő körülmény volna, mert azt elkerülhették volna.

A védők tudomásul vették az ítéletet, vádlottak fellebbeztek.

Öngyilkos adótiszt.

Titokzatos öngyilkosság tartja most izgatottságban Belényes közönségét. Tegnap este ugyanis szíven lötte magát egy fiatal adótiszt. Az adótiszt minden felvilágosító levél hátrahagyása nélkül követte el megdöbbenéssel cselekedését s e miatt most megindultak a találgatások, hogy megtudják az öngyilkosság okát. Nincs kizárva azonban az sem, hogy a fiatal adótiszt amerikai párbajnak lett áldozata. Ezért a hatóság ily irányban is megindította a nyomozást.

Az esetről tudósítónk a következőket telefonálja nekünk.

Nikolics Miklós 23 éves m. kir. adóhivatali tiszt tegnap délután amikor hivatalából hazament lakásadójával jött össze s jókedvűen beszélgetett vele a nap eseteiről. A társalgás este fél nyolc óráig tartott, amikor Nikolicsot egyedül hagyta lakásadója.

Egy negyedóra telhetett el, amikor a lakásadó felesége revolverlövést hallott Nikolics szobájából. Az asszony a lövés után nem mert bemenni a szobába, hanem áttutott a szomszédságban lévő csendőrségi laktanyába és bejelentette az esetet s kérte, hogy valaki menjen ki a helyszínre. A csendőrségről egy őrsvezető ment ki a helyszínre, ahol már akkor Nikolics meg volt halva. Az esetről az előjáróságot is értesítették s onnan a főjegyző ment ki s megtartotta vizsgálatot. Az öngyilkos zsebében két levelet találtak. A levelekben szüleitől és lakásadójától bucsuzik el Nikolics, azonban egy szóval sem említi öngyilkosságának okát.

Az előjáróság hogy magyarázatát találjon az öngyilkosságnak vizsgálatot tartatott az adóhivatalban, azonban az adóhivatali főnök a legmelegebb elismerés hangján szólott a fiatal adótiszt hivatali működéséről. A hivatali főnök is érthetetlennek találja a fiatal ember cselekedetét.

Nikolics Miklós négy hónapja lett Aradról Belényesbe áthelyezve. Ez alatt az idő alatt a társadalom rokonszenvét és szeretetét nyerte meg. Különbösen a sportokat kedvelte Nikolics, aki csaknem minden vadászaton részt vett.

Az öngyilkosságról értesítették dr. Nikolics Döme tekintélyes aradi ügyvédet, aki azonnal elindult fia ravatalához. A hullát Belényesből Aradra fogják szállítani s erre már tegnap meg is kapták az engedélyt.

A hatóság megindította a nyomozást abban az irányban is, hogy nem amerikai párbaj áldozata lett-e a fiatal adótiszt. A minden magyarázat nélkül álló eset a hatóság eme feltételét valószínűvé is teszi.

Az öngyilkosság különben az egész községben nagy feltűnést keltett.

Andrássy Antal Gyula gróf (?) rabkoszton.

Andrássy Antal Gyula, aki magát grófnak adta ki és egy nagyszabású földvásárlási manőver miatt a hatóság kezébe került, ma már grófi rang nélkül rabkoszton kezdte meg újabb életmódját.

A rendőrség bünygyi osztálya befejezte a nyomozást, azonban a földvásárlás ügyben nem talált terhelő bizonyítékokat. Andrássy Antal Gyula — gróf nélkül — földet akart vásárolni és erre adta az 500 koronát foglalkópen.

A fiatal ember a földterületet magasabb árért akarta eladni, azonban nem kapott rá vét és így odaveszett a pénze. Ennél a dolognál tehát súlyos bűncselekmény nem forog fenn. Azonban az ál gróf ládájában találtak egy gimnáziumi bizonyítványt, mely a hatodik osztályról szólott.

A bizonyítvány gyanus volt és a rendőrség nyomozása alapján megállapította, hogy a bizonyítvány valóságban második osztályról szólott és azt Andrássy Antal — gróf nélkül — javította ki hatodik osztályúra, sőt a név felé még oda szurta hogy: Gróf. A bizonyítvány a nagyváradi premontrai gimnáziumban lett kiállítva.

A bizonyítvány meghamisítása, mint okirat hamisítás képezi most a vádat Andrássyval szemben.

A gróf ur bajba keveredése különben nagy tetszést keltett szocialistáknál és már tegnap levelet intéztek hozzá. A levél borítékán a következő sorok állanak:

Nagyméltóságú Goróf Andrássy Antal Gyula
kegyelmes urnak

Helyben

Rendőrség, külön cella, saját kezébe.

A levélben bent a következők állanak:

Kegyelmes Ur!

Lássa, lássa így járt amiért azt az átkos plurális választó jogot behozta. Ha ezt nem tette volna, ma is szabadon járhatna. Hogy érzi magát a torony alatti palotájában? Lett volna ilyen becsületes szocialista, mint mi, akkor a rendőrség most nem őrizné a tavaszi levegőtől.

Üdvözlí Kovács és Cinkus kiszabadult toloncok.

A levelet természetesen a gróf urhoz juttatták, aki válaszolni fog az írónak, hogy öneki bizony a pluralitáshoz annyi köze volt, mint a grófi ciannek öhozá. Egyébként tegnap délután a rendőrségről az ügyészre vitték át a gróf urat, aki mellé természetesen adjutánst adtak, aki az ügyészre a szolgálattelvő kamarásnak adta át különös gondozás végett a kegyelmes urat.

UJDONSÁGOK.

Tájékoztató.

Március 7. A nagyváradi tisztviselők fogyasztási szövetkezetének közgyűlése délelőtt 11 órakor az »Otthon«-ban.

Március 7. A Kath. Kőr közgyűlése és Palotay emlékünnepe d. e. 11 óra.

Március 11. Városi közgyűlés d. u. 3 óra.

Márc. 18. A kath. kőr. bójti estéje d. u. 6 órakor a jogakadémián.

Ápr. 1. A kath. kőr bójti estéje d. u. 6 órakor a jogakadémián.

Ápr. 15. A kath. kőr hangversenye d. u. 6 órakor a főgymnáziumban.

* **Biharmegye tüdővész elleni akciója.** Biharmegye nagyszabású akcióval lépett be a tüdővész ellen védekező vármegyék sorába. Ez ideig az előkészületek tartották vissza e vármegyét a munkálkodástól, melyhez első sorban igen nagy anyagi áldozatra volt szükség. A vármegyének pedig erre a célra egyáltalán nem volt pénze. A belügyminiszter most ezt az akadályt elhárította és 15000 korona évi segélyt adományozott a vármegyének öt éven keresztül. Egyidejűleg pedig kilátásba helyezte hogy hasonlóan egy félszázalék pótdótot fog jóváhagyni. A megye most már elég tekintélyes pénzállással rendelkezik ahhoz, hogy megkezdhesse működését. Miskolczi Ferenc alispán már intézkedett is, hogy milyen irányban kezdjék meg a veszedelmes betegség ellen való védekezés munkálatait. Az alispáni intézkedés körrendeletileg ment ki minden fősolgabíróknak. A rendeletben felhívta az alispán a fősolgabírókat, hogy hívják fel a járásaikhoz tartozó összes községi, kőr és magánorvosokat, miszerint már most jelentsék be a járási orvoshoz azokat a szegénysorsu, házi ápolásban nem részesíthető és lehetőleg még elsőfokban megbetegedett tüdőbetegeket, akik a majd felállítandó tüdőhelyeket a siker kilátásával vehetik igénybe. A vármegye számít a tüdővész ellen védekező egyesületek működésére is s ezen az uton reméli, hogy már a folyó évben lehetővé válik, hogy a tuberkulózis leküzdésére irányuló intézmények közül egy-kettő megvalósítható lesz.

* **Czukrázda a szinkör mellé.** A nagyváradi nyári szinkör építésével egyidejűleg felmerült a terv, hogy a szinkör közelében vendéglőt és czukrázdat építsen a város, mert erre a közönségnek szüksége van. Ez iránt több magánvállalkozónak a kérvénye fekszik a városi tanács előtt. A városi mérnöki hivatal most egy új tervet készített, amely szerint a város a szinkör előtti tér jobb oldalán, az északi oldalon, egy csinos czukrázda épületet

emeltetne a város, teljesen a szinkörnek megfelelő stílusban. Az épületben 1 nagy terem, 2 kis terem, 1 tágas nyitott terras és a mellék-helyiségek lennének. Az építés 24.502 kor. 71 fillérben van előirányozva. Az épületet természetesen bérbeadnák és pedig a főmérnök az építési tőke annuitása és az épület rongálása fejében évi 2250 koronában véli a bért megállapítani. Az apróbb javítás és tűzbiztosítás a bérlet terhelné. A város még esetleg magasabb bért is számíthatna. Különösen akkor, ha a bérlet részére még két szobás lakást is építenének a cukrázda mellé.

* **A legényegylet munkásgimnáziuma.** A legényegylet előadása vasárnap az „Aldunát” fogja bemutatni. Előadó ezuttal is Horváth István, kir. római kat. tanítóképző intézeti tanár. Az egyesület vezető készülékével 44 életű kép fogja szemléltetni hazánk déli részét. Az előadás közben tartott szünetet kellemes énekszámmal fogja kitölteni. Huszár László karmester vezetésével fogja Gözsa Ilonka és Kudar Mariska (szoprán), Ocskó Erzsike és Plander Mariska (alt) énekelni Bernáth Frigyes csinos két hangra írt dalát a „Honvágy” címen. A befejezés csattanója Szilágyi Béla, jeles zeneműkedvelő hegedűjátéka lesz, melyhez Huszár László játsza a kíséretet harmoniumon. Az előadás délután 5 órakor kezdődik Teleky-utca 15 sz. alatt. Belépő-díj 30 fillér. Az Alduna leírása külön füzetben 20 fillér. Az egyesület ezuton hívja meg szíves látogatóit az érdekes tárgy előadásra.

* **Veszedelemes fogoly.** Tegnap éjjel Jenny József kereskedő minékutána a kelle-ténél többet talált a gégején leereszteni az alkohol nevű folyadékából egy mulatóhelyre akart bemenni. Ide azonban nem engedték be, mert félték a következményektől. Jenny a be nem bocsátás miatt revolvért rántott elős azzal a bezárt ajtón keresztül kezdett lövöldözni. A veszedelemes ember lefegyverezésére rendőrt hívtak. A rendőr nagy fáradozással kicsavarta a revolvért Jenny kezéből s a mulatni vágyó embert a rendőrségen Horváth r. alkapitány elé állította. A kihallgatás alkalmával Jenny a rendőr által az asztalra tett revolvért felkapta és a rendőrré akart löni, ebben azonban megakadályozták és kicsavarták kezéből a fegyvert. Ez a dolog annyira felháborította a kereskedőt, hogy az előálló rendőrt a kapitány előtt arcul ütötte. A hatóság e cselekedete miatt külön eljárást indított meg.

* **Bejelentések a gazdasági munkás-és cselédpénztárba.** Nagyvárad város tanácsa felhívja mindazon munkaadókat, kik az 1900 évi XVI. tc. alapján munkásaikat és alkalmazottaikat az orsz. gazd. munkás és cseléd segélypénztárba bejelenteni tartoznak, hogy a fent idézett tc. 8. §. értelmében 1 kor. 20 fillér hozzájárulási díjat, mely a folyó évi április hó 1-én válik esedékessé, legkésőbb április hó 15-ik a városi adóhivatal pénztárába fizessék be. Nagyvárad város tanácsának, 1909 március hó 3-án tartott üléséből. Rimler Károly, polgármester.

* **Tenke község a vasuti forgalom javításáért.** Tenke községnek van vasutalomása, mégis nehezebb megközelíteni Nagyváradról és Bihar megye északi részéről, mint akár Budapestet, vagy Bécsét. Aki Nagyváradról utazik Tenkére, hogy ügyes-bajos dolgát végezze, két napra van szüksége, mert a reggel 6 óra 2 perckor induló vonattal egyfolytában nem mehet Tenkére, mivel a Kőtegyántól Hollódig közlekedő reggel 6 óra 16 perckor induló vonathoz csatlakozás nincs. Pedig Bihar megye más vidékéről és Nagyváradról sokan keresik fel a tenkei vásárt s az ottani járás-bírósgot. Tenke község képviselő testülete ezen anomáliák megszüntetése végett azon kérelmet terjeszti a kereskedelmi miniszterhez,

hogy a nagyvárad—szegedi és a kőtegyán—hollódi vasutvonalon megfelelő vonat-csatlakozást létesítsen és a kőtegyán—hollódi vasutvonalon jobb karban levő vasuti kocsikat közlekedtesse. Tenke községe átiratban kéri Nagyvárad városát, hogy a miniszterhez intézett kérelmet pártolja.

* **Eljegyzés.** Dr. Fischer Imre, a nagyvárad i. r. kórház műtő fővosa, a munkásbiztosító pénztár sebésze, eljegyezte Herczeg Margit kisasszonyt Budapestről. (Minden külön értesítés helyett.)

* **Letartóztatott leánykereskedő.** Sarkadról jelenti tudósítónk, hogy ott tegnap egy veszedelemes leánykereskedő nőt tartóztattak le. Az elvetemült nőt Szabó Julianát hívják és Budapestről ment le Sarkadra, hogy onnan leányokat szállítson a fővárosba. A leánykereskedő nő hatalmába is kerített két leányt Hajdu Zsuzsánát egy 14 éves kisleányt és Tóth Margit 21 éves leányt. A két leányt Budapestre akarta vinni a szakácsnő, azonban a rendőrség elég idejekorán észrevelte szándékát és Szabó Julit letartóztatta.

* **Tejhamisítók.** A minap a piacon tartott razria folytatásaképpen tegnap reggel Rész Bertalan tb. r. alkapitány és dr. Mayer László tb. v. főorvos a Madár-utcán vizsgálatot tartottak. Itt Kis Józsefné, Fazekas Sándorné, Szőke Lajosné és Tonombai Lajosné mezőkeresztesi lakosokat tejmanipuláción érték, hasonlóképpen ifj. Sztuja Mihály és ifj. Ellenés János szentandrási lakosokat, kiktől 19 kanna hamisított tejet koboztak el. A piacot felkeresték ezután onnét 6 kanna hamisított tejet koboztak el. A tejet kiöntötték, az árusokat büntetni fogják.

* **A mentők munkája.** A nagyvárad mentő-osztály az elmúlt február hónapban is elismerésre méltó működést fejtett ki. Összesen 22 balesetnél és 22 betegszállításnál segédkezett, tehát összesen 44 esetben vonult ki. Fenállása óta (1904. okt. 15.) összesen 1115 balesetnél nyújtott segélyt és 1069 betegszállításnál segédkeztek derék mentőink.

* **A gyermekvédő-liga értekezlete.** Az országos gyermekvédő-liga helyi bizottságának tisztelt tagjait folyó hó 6-án szombaton délután 4 órakor a városháza bizottsági termében tartandó értekezletre szívesen meghívom. Tárgy: a folyó évben megtartandó gyermeknap idejének megalapítása. Nagyvárad, 1909. évi március hó 3-án. Bártfai Glac Antal főispán, b. elnök.

* **Aki ágyat lop.** Breuer Rezső kerületi munkásbiztosítási alkalmazott panaszt emelt, hogy Grünfeld Jakab és neje szatócsok a tőle kölcsön kért ágyat, melyet 16 koronára értékkel eladták, sőt pénzzé tették egész szatócsüzletüket s tegnap hirtelen Kolozsvárra költöztek. Eljárás tolyamatba.

Keresztényszociális kurzus Aradon.

Az Országos Katolikus Szövetség tegnap Aradon keresztényszociális kurzust tartott. Zichy János gróf elnökölt a kurzuson, melyen Nagy Emil dr. országgyűlési képviselő és dr. Krüger Aladár tartottak beszédeket. Az előki megnyitó után Nagy Emil képviselő beszélt, majd utána dr. Krüger Aladár a kis ipar helyzetével foglalkozott. Kimutatta, hogy mesterségesen hangulatot csinálnak a mellett, hogy a kis iparnak semmi jövője sincs. A kis ipar valóban hanyatlak, de ennek okai elsősorban maguk a kis iparosok, a kik elmulasztották a szervezkedést. Ma, amikor minden társadalmi osztály szervezkedik, a szervezetlen kis iparosoknak természetszerűleg a rövidebbet kell huzniok. Ez sehol sem nyilvánult meg jobban, mint mikor az ipartörvény tervezete a kamarák elé került tárgyalásra. Rámutatott a szónok, hogy a szervezett nagy tőke és a szervezett munkás-

ság teljes hadi készséggel vonult fel a tárgyalásokra, míg a kis ipar gyengén képviselve és duzzogva vett részt a kritikában. Ennek az az eredménye, hogy a kis iparra kedvezőtlen intézkedések nem emeltettek ki eléggé, de igenis kiszínezték mindent, a mi a nagytőkének és a nemzetközi szakszervezeteknek nem tetszik, holott talán a kis iparosoknak előnyös volna. Pedig sok jó mag van abban a javaslatban, a miből lehetne valamit remélni kellő javítás mellett a kis iparosnak is. Egészen más eredményt mutatna fel a szervezett kis iparosság. A szervezett kis iparosság helyébe léphetne magának a nagy iparosok és nagy vállalataival országosan ható tényezővé emelkedhetnék. 600.000 kis iparos van Magyarországon, ezek gyengesége csak szervezetlenségük következménye. Ennek a mindig hazafias, mindig magyar és mindig józan elemnek elpusztulni nem lehet. A kis iparnak van jövője a gyáripar mellett is minden olyan munkánál, a hol nem tömegre dolgoznak, hanem a munkásnak lelki kell belevinnie alkotásába, a hol tehát alkotni kell. Van tér a fejlődésre, van rá mód is, csak az eszközt kell kézbe venni: a gazdasági megerősödést a szervezkedés által. Ez ad erőt a kis iparosságnak, ma pedig a gyengének alaminznát adnak, az erőset megstüvegelik és arannyal fizetik.

SZINHÁZ.

Heti műsor.

Szombat: Tanitónő, Posta Mariska állami tanitónő felléptével jótékonycélu előadás.
Vasárnap délután: A király. Este: Tatárjárás.

Posta Mariska fellépte. Ma este a Tanitónő címszerepében Posta Mariska élesdi állami iskolai tanitónő fog fellépni. Posta Mariska fellépése érthető érdeklődést kelt városunkban, mi azonban sokkal szívesebben láttuk volna őt más szerepben bemutatkozni, a mely megfelelt volna az ő családi körülményeinek is. Az előadás jótékony célra lesz rendezve.

TÁVIRATOK.

A balkáni események.

Páris, március 5. Itt a balkáni ügyeket egy régi terv megvalósítása alapján gondolják rendezhetőnek. Eszerint a terv szerint Törökország kiépítené a novibazari szandzsák vasutat és azt úgy Montenegro-nak, mint Szerbiának rendelkezésére bocsátaná, természetesen csak kereskedelmi célokra.

London, márc. 5. A Daily Telegraph azt írja: A szerb kérdésben most minden attól függ, vajjon Ausztria és Magyarország hozzájárul-e ahhoz, hogy ezt a kérdést nemzetközi konferencia elé terjeszszék, vagy pedig ragaszkodik-e ahhoz, hogy Szerbiával közvetlenül tárgyaljon. Szerbia abban bizik, hogy Oroszország igyekezni fog befolyását érvényesíteni és a szignatárius hatalmakat arra bírni, hogy a konferencia haladéktalanul össze hívassék. Szerbia mindenképpen kerülni akarja az Ausztriával és Magyarországgal való közvetlen tárgyalást és dolgát a konferenciára kívánja bízni.

EGYESÜLETEK.

(**A Katolikus Kör közgyűlése.** A nagyváradai katolikus kör 1909. évi március 7-én d. e. 11 órakor tartja évi rendes közgyűlését az egyesület helyiségében. A közgyűlés tárgysorozata a következő: 1. Elnöki megnyitó, tartja Báró Gerliczy Ferenc világi elnök; 2. T. kári jelentés az egyesület 1908. évi működéséről; 3. Elhunyt egyh. elnökünk Palotay László arcképének ünnepélyes leleplezése. Az emlékbeszédet tartja Dus László vil. alelnök; 4. Az 1909-ik évi számadások átvizsgálására két tag megválasztása; 5. A megvizsgált 1908. évi pénztári számadás jóváhagyása s a fölmentvény megadása fölötti határozathozatal; 6. Az 1909. évi költségelírászat megállapítása; 7. A megüresedett egyházi elnöki székek és egy igazgató választmányi tagságnak választás utján betöltése.

(**Jóváhagyott alapszabályok.** A nagyváradai községi tanítók segélyegyletének módosított alapszabályait a miniszter jóváhagyta s beküldte Nagyvárad városához.

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői

— Délután 4 órakor. —

Budapest, márc. 5		
Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt. — — —	— — —	10.38
Rozs okt. — — —	— — —	8.96
Zab májusra — — —	— — —	— — —
Zab okt. — — —	— — —	7.04
Tengeri máj. 1908.	— — —	6.85
Tengeri jul. — — —	— — —	6.69

Értéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, márc. 5		
Osztrák hitelrészvény	— — —	631.25
Magyar hitelrészvény	— — —	748.—
Leszámitoló bank	— — —	743.75
Rimamurányi — — —	— — —	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	— — —	692.25
Közuti vasut — — —	— — —	552.—
Városi villamos vasut — — —	— — —	269.—

Hivatalos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktözsde 1909. márc. 5

Magyar arany járadék 4 száz. — —	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz. — —	93.25
Magyar koronajáradék — — —	82.75
Magyar földterherment. kötvény 4. sz.	240.—
Horvát-szlavon földterherment. kötvény	95.50
Magyar nyeremény sorsjegy kölcsön	93.50
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	94.50
Osztrák járadék papirban — — —	186.—
Osztrák járadék ezüstben — — —	145.—
Osztrák járadék aranyban — — —	97.25
Osztrák korona járadék — — —	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek — — —	116.50
Osztrák magyar bankrészvény — — —	197.50
Magyar hitelbank-részvény — — —	150.25
Osztrák hitelbank-részvény — — —	730.—
Magyar hitelrészvény — — —	748.—
London vista — — — — —	631.50
Páris vista — — — — —	689.50
20 márkás arany — — — — —	23.51
20 frankos (Napoleon) — — — — —	19.02
Német birodalmi márka — — — — —	117.96

REGÉNYCSARNOK.

FALUSI TÖRTÉNET.

VIG REGÉNY.

Irtta: Faragó Béla.

(Folytatás.)

3

— Ez már csak nem lesz kovász nélkül, — mondta nagy önbizalommal, mikor elindult feleségének elolvasni a levelet . . .

A tekintetes asszony elolvasta, végig nézte tetőtől talpig, azután megkopogta férje homlokát:

— Mondtam ugy-e, kovász nélkül dolgozol. Hol van henne a dátum, hol van benne, mikor megyünk?

Kikapta a levelet és férfias vonásokkal oda írta a dátumot és az elindulás napját. Mikor bepecsételte, akkor odaállt a tükör elé és elkezdte szidni magamagát. Így tett mindig, ha nem volt kivel pörölni, vagy mikor maga követett el hibát. Megszidta Stanci néni Stanci nénit, nem maradt rajta a vizes pokróctól egy szikra száraz hely sem.

— No mit bámulsz rivalt férjére, rajtam legalább fog a jó szó, máskor legalább beleírom: csókolatlak. Érted-e? Tudom jól, hogy azzal a borzas bajszoddal te szántod fel legeslegelőször Ilonám porhanyó ajakát véresre, pedig annak sem teste, sem lelke nem kívánja, mert csak u y gyűlöli a dohányszagot, mint én . . . Julcsa te vidd a levelet a postára, mondd meg a postamester urnak, ki ne felejtse a többiből, jó első helyre tegye, nem szeretném, ha összekeverednék, azután valahova Csaszlauba vinnék. Várd meg a míg ráteszik a bélyeget. Nézd meg, fogtak-e halat a halászok, hozott-e már Áron légvesztő papirost, mondd meg a bírónak, hogy rosszul mérte Ábris ma a bust. A Rézi kofát küldd ide, eladó körtém van. Kerülök, fordulok, itt-hon légy . . .

Móni bácsi tovább fonta a pohárköszöntő szövegét. Már éppen ennél a kadenciánál vesztelt:

Ezt a rózsát adom a szebbik rózsának.
Violaszin ajku Mézes Ilonának . . .

Egy hang zavarta meg:

— Szomszéd ur! . . .

— Ki az?

— Én vagyok . . .

— Maga az rektor uram?

— Igen is én vagyok . . .

— Jó gondolatokat zavart ki a fejemből . . .

— Jobb van nekem . . .

— Mi volna az?

— Nem tetszenék egy pár parthie tartli . . .

— Nem lehet, megparancsolta a feleségem, hogy pohárköszöntőre készüljek.

— Mikorra?

— A jövő szerdára . . .

— A tiszteletes ur hosszabbat tart és még is szombaton készül . . .

— Azért pap az. Ő tanult ideákat, de nekem itt a méhdongástól kell ellesnem ni . . .

— Tegyen ugy szomszéd ur, mint én a bucsuzatóval.

— Hogy tesz rektor uram?

— Nekem a szépapámtól is maradtak bucsuzatóim, magam is irtam, vettem is. Én csak a nevet változtatom, a többi marad a hogy van.

— De ha rossz sámfára kerül a csizma, teszem fiatal leány felett mondja el az aggférfiét.

— Nem tesz az semmit, nem attól függ, mit beszélünk, de hogy beszélünk. Tessék nagyhangon, mint az országgyűlési szónokok beszélni, ha mindjárt üres is. Az én hangomtól, mikor szomorságra gyantázom, a tekintetes asszony is sirva fakad . . .

— Isten mentsen, az kellene még, hogy sirjon a lelkem, ez a szava is nehéz, milyen lenne a jajszava?

— Diktum-faktum, ne busuljon szomszéd ur, hanem vagy én megyek át, vagy szomszéd ur jöjjön át, van nekem minden népnapra köszöntöm.

— Ilona napra is . . .

— Felséges köszöntöm van, azt mondják, Csokonay írta valaha Lillához.

— Ez lesz a jó, négy csomó dohányt kap érte rektor uram, ha nekem nyolcat felvág felében.

— Áll az alku, de hát hol marad a parthie . . . s a multság? . . .

— Nem lehet, nem engedi a feleségem.

— Addig mig nem játszunk, nem lesz köszöntő. Legalább három parthiet . . . A rektorral senki sem mert játszani az egész községben, mert ha krétára játszott, akkor is hamisan kevert. Csak Móni bácsi mérkőzött vele, mer ezalatt kipanaszkodta magát a feleségére. Más előtt szégyenlett sirni, de a rektor ezalatt a hátára nyomott duplát, vagy ötöt . . .

Nem csak játszott vele, de titokban három hold kukorica földet adott a rektornak s azért az köteles volt viszonzósság fejében kihallgatni és vigasztalni . . . Ezt az állást Táltos Pál jól kitudta aknázni s hogy a három hold földet megnyerje a felsőbb bírót, a tekintetes asszony számára tudósításokat hozott az egész faluból.

Ezért volt olyan jó hangja a nyelveldi nagy harangnak, a hogy Stanci néni ujságát, azaz magát őt az ujságolót hívták, ebben nem csak kovász, de maró mustár is volt . . .

Rektor uram valaha a tekintetes urnak tanuló társa is volt, tegeződtek, de fél komolyan, fél tréfásan; egy fia disznóért azonban visszaitta a brudert és most tekintetes szomszéd ur és per rektor uram traktálják egymást a tekintetes asszony nagy öröme, ki mindig léltette férje urat a községes (?) társaságtól, lévén Móni urnak természete olyan kört szeretni, hol ő az első, ha többi mind utolsó is . . .

Egyszer már Móni ur azon a ponton volt, hogy a helybeli dalárdának lesz a tagja, mert otthon egész nap tiltva van a szó; itt beszélhet dalban, dalban pedig a szív beszél, de annyira el volt a dalárda a különféle céhek ifju tagjaitól árasztva, hogy ez a tekintetes asszony uri érzékével nem fért össze . . .

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKICS GYULA.

NYILTTÉR.

Pallas Lexikon

18 kötetben

kifogástalan szép példány

JUTÁNYOSAN ELADÓ

Sebő Imre

köny- és papirkereskedésében

NAGYVÁRADON.

Berkes Bertalan

Nagyvárad, Zöldfa-utca 21. sz. a
TELEFON 180. TELEFON 180
Gazdálkodóknak gépolaj továbbá zsir, kátrány stb. Vidéki kereskedőknek cipőkrém, parkett fényezőmáz, Emke lakkok stb. vételénél legnagyobb árengedmények.

A folyó hó végén nyilvános aláírásra kerülő

4½% m. kir. kincstári jegyekre előjegyzéseket az eredeti felvételek mellett elfogadunk.

MAGYAR BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Belépési felhívás

a 6-ik évtársulatba.

A Belvárosi Takarékpénztár kebelében alakult **Belvárosi Takarékpénztár és Hitelszövetkezet** minden év január és július elsején egy-egy három évig tartó új évtársulatot nyit. Mindenki tetszés szerinti számban jegyezhet üzletrészeket s minden üzletrész után hetenként 20 fillér fizetendő, melynek összege a három év elteltével a felmerülő haszonnal együtt fog az üzletrészeseknek visszafizettetni.

A szövetkezet célja a takarékoságot előmozdítani s a tagok hiteligenyét kielégíteni. Szövetkezetünk tehát amellyel, hogy a takarékoság ügyét szolgálja tagjainak betéteik négyötödrésze erejéig kölcsönt is nyújt.

Vidéki tagok a heti befizetéseiket befizetési lapok útján teljesíthetik.

Felvételidij üzletrészenként 10 fillér s az első betét befizetésekor mindenki megkapja a saját nevére kiállított betéti könyvecskéjét.

Szövetkezetünk igen tisztelt tagjait, valamint mindazokat, kik szövetkezetünk tagjai óhajtanak lenni felkérjük, hogy a felvétel iránt intézeti helyiségünkben (Rákóczi ut, Barts—Óvári palota) bármikor jelentkezni sziveskedjenek.

A Belvárosi Takarékpénztár és Hitelszövetkezet igazgatósága.

Közgazdasági Bank Részv.-társ.

Nagyvárad, Teleky-utca 10 szám.

Telefon 742 sz. Postatakarékpénztár 20161 sz.

Betétek után tiszta

5%

kamatot fizet.

(Betét kamatadót az intézet fizeti.)

TÖRLESZTÉSES JELZÁLOGKÖLCSÖNÖKET

10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 és 50 évi visszafizetésre

féléves részletekben,

melyekben a kamat és tőke törlesztése bennfoglaltatik, 500 koronától kezdve a legelőnyösebb feltételek mellett ad,

esetleg drága kamatozású kölcsönöket konvertál a

Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság Nagyváradon.

Kölcsönkéreseknel telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv beküldése szükségeltetik.

Magyar forrás. **Hugyhajtó és Hugysavoldó** Magyar forrás.

Szultán-forrás.

Nagyon kellemes, tiszta ízű, szénsavban gazdag, dus Lithion-tartalmu ásványviz.

Gyógyító és üdítő ital.

Dus Lithion tartalma következtében sikerrel alkalmazható vese-, húgykő- és hólyagba jök esetében, továbbá a légző- és emésztő-szervek hurutos bajainak gyógyítására.

SZULTÁN Lithion-gyógyforrás-vállalat.

Kütelőszék és központi iroda: EPERJES. Igazgatóság: BUDAPEST, IV., Ferencz József-rakpart 22. — Kapható már külföldön is a következő városokban: Brüsszelben, Páris, London, Newyork, Ostendében.

Telefon Eperjesen: 74.

Telefon Budapesten: III-98.

Főraktár Nagyváradon: KÁDÁR JÁNOS Rákóczi-út.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40 gyertyás W o l f r a m lámpa darabja 4.50 kor. 100 gyertyás 7 kor. 50 fill.

10 drb. egyidejű vételnél 10% eng.

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,

tehát 5 százalékos kártell áron alul.

Mindenemű izzólámpa különlegességek, fényképező-lámpák, ugyancsak 5 százalékkal kártell áron alól kaphatók.

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók s a villamos telepen külön e célra épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1/2 lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ivlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

ÖZV. BÁRÓ VAY ARNOLDNÉ

szül. MIKES grófnő zongoraművész

folyó évi április hó második felében
tartja meg egyetlen

hangversenyét!

Jegyek előjegyezhetők: Sebő Imre könyv- és papirkereskedésében.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 3. szám.

Művek

folyóiratok, hírlapok,
vonnlatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat

jutányos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltenek.

Levélfek, szamlák, falragaszok,

báti meghívók,
táncrendek, étlapok,
naplók,
palackfeliratok,
névjegyek,
gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.